

θη/σαν εἰς τινὰ καὶ ἐπηδὴ εἶναι πτοχοὶ τινες οἵτινες δὲν εἶχον μὲν πρὴν τῆς ἐπαναστάσεως/ιδιόκτητον οἰκίαν, ἀλλ' ἀγωνίσθυσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα ἐκεῖνο εἰς τοὺς πολέμους ἐν ᾧ οἱ/¹⁵ κτιματῖαι ἀπαρνηθέντες τὴν πατρίδαν των, καὶ ἀφίσαντες εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ πολέμου τὰ πρά/ματα των κατέφυγον εἰς ἀλοδαπὰ μέρη, εἴθελ' ἦτον δίκαιον νὰ δωθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ὡς ἐδό/θη καὶ τῶν χωριανῶν προσδιορισμένη τινὰ ἔκτασις τόπου ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ οἰκοδομίσωσι μί/αν οἰκίαν· ἡ ἔκτασις αὕτη νὰ συνύστατε ἕως ἑκατὸν πεντῖκοντα πήχης τετραγωνικᾶς τὸ δὲ/πρόσωπον νὰ εἶναι ἐπτὰ πήχεων καὶ τὸ ὑπόλοιπον βάθος διὰ νὰ γείνη τοῦτο πρέπει νὰ ἀνυχ/²⁰ θῇ νέος δρόμος.

Περὶ δὲ τοῦ πῶς πρέπει νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἰδέα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συναφίων· νομίζω/ὥς κατάλληλον ἀφορμὴν ὅτι ἐπειδὴ ὑπάρχουν παλεόθεν εἰς τὰς πώλεις τῆς ἐπικρατίας συνάφια τεχνιτῶν/ἄτινα ὄντα ἀνοργάνιστα καὶ ἀκανόνιστα δὲν συντελοῦσι εἰς τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως των μὲ/τὸ νὰ μὴν γνωρίζουν τὰ ἀλὶθὶ των συμφέροντα καὶ ἀντὶ νὰ προξενίσωσι εἰς ἑαυτὰ καὶ εἰς τὴν κοι/²⁵ νονίαν τὸ ποθούμενον ὄφελος προξενοῦσι βλάβην, καὶ προσβάλλουν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἐρ(γ)αστηρίου κτλ.

Ἐτόλμησα μ' ὅλην μου τὴν ἀδυναμίαν καὶ καθ' ὅσον μ' ἐσυγχώρησαν δύο μόναι ἡμέραι νὰ/σχηματίσω ἕναν διοργανισμόν τὸν ὁποῖον ἐπισυνάπτω.

Ἐπροσπάθησα νὰ καλίψω εἰς αὐτὸν τὸ πικρὸν τοῦ περιορισμοῦ μὲ τὸ γλυκὸν τῶν πομπῶδη/παρατάξεων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ παραδεχθεῖ μ' ἐνθουσιασμόν ἀπὸ τὸν λαόν, θέτω δι' αὐτοῦ νὰ/³⁰ λάβῃ νέαν ἀνατροφὴν ἣτις νὰ ἐξευγενίσῃ καὶ νὰ ὑψώσῃ τὸ δεδουλωμένον αὐτοῦ φρόνημα.

Δὲν ἦτον βέβαια τιούτον ἔργον τῆς δυνάμεως μου· ἀλλὰ δὲν ἐδυνάμην νὰ παρακούσω/τὰς σεβασμίας διαταγὰς τῆς· τὸν καθ' ὑποβάλλω λοιπὸν ὅπως καὶ ἂν εἶναι ἀδιόρθωτος/καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν ἐπικαλούμενος τὴν συγγνώμην τῆς ὕ.ε.

τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος.

Π(αλαιαὶ) Πάτραι τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1831
1 ὁκτωβρίου

Ταπινότατος δοῦλος
Νικόλα(ος) Ε. Γερακάρης

3. Ο Διοργανισμός Συναφίων

φυλ. 2

Διοργανισμός τῶν Συναφίων

Κεφάλ. Α

[[Περὶ τῶν συναφίων ἐν]] Γενικαὶ διατάξεις

ἄρθρο 1 – Εἰς ἐκάστην πώλην συνυστῶντε συνάφια τεχνιτῶν/καθ' ἐν τῶν ὁποίων συντίθετε ἀπὸ τοὺς ὁμοτε/χνίτας ἐκάστου ἐπιτηδεύματος.

2 – Ἐκαστον συνάφιον ἔχει προστάτην ἓνα ἅγιον εἰς/τὴν ἑωρτὴν τοῦ ὁποίου πανηγυρίζῃ καθ' ἔτος.

3 – Ἐκαστον συνάφιον θέλῃ ἔχει μίαν ἰδιετέραν σφρα/γίδα φέρουσα σύμβολον τινὰ μὲ τὴν/ἐπιγραφὴν Συνάφιον δεῖνα τῆς πόλεως/δεῖνα καὶ τὸ ἔτος τῆς συστάσεως του.

4 – Ἐκαστον συνάφιον φέρῃ μίαν σημαίαν ἐν σχήμα/τι εἰκόνας ἐχούσας σύμβολον τὴν εἰκόνα/τοῦ προστάτου ἁγίου.

5 – Καθ' ἓν συνάφιον ἔχει ἓνα ἀρχηγόν, ἓνα Γραμ/⟨μα⟩τέα καὶ ἓνα Ταμμείαν.

6 – Ἡ διάρκεια τῶν εἰρημένων ὑπουργῶν θέλῃ/εἶναι δι' ἓν μόνον ἔτος.

7 – Ἐκαστος ὁμοτεχνίτης θέλῃ κατατάσσεσθαι εἰς/τὸ συνάφιον δίδων μίαν προσδιορισμένην/προκαταβολὴν εἰς τὸ Ταμμεῖον τοῦ συνα/φίου διὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου, παρὰ τοῦ ὁποίου λαμβάνῃ ἐν δύπλομα τῆς συστάσεως του.

8 – Οἱ ἄποροι συντεχνίται θέλουν καταττάσσεσθαι/ἄνευ προκαταβολῆς, τὴν ὁποίαν ὁμος/χρεωστοῦσι νὰ δώσωσι ἅμα εὐπορίσωσι,/ἢ κατ' ὀλίγον ὀλίγον μὲ τὴν πρόοδον τοῦ/καιροῦ.

9 – Ἄν τις τῶν συντεχνιτῶν δυστυχίῃ χρεοστεῖ ἢ/κοινότης νὰ τὸν συνδράμῃ διὰ νὰ ἐξακολου/θίῃ τὴν τέχνην του, ὅστις ἀναλαβὸν χρεο/στεῖ νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ· νὰ βοηθεῖ δὲ ἢ κοινότης καὶ τὸν ὅστις διὰ φυσικὴν ἀσθένειαν μὴ δυνάμενον ἐργάζεται ὑστερεῖται.

φυλ. 3

10 – Θέλῃ δέχεται ἕκαστον συνάφιον τὰ ὀρφανὰ παι/δία διὰ νὰ μαθητεύοντε τὴν τέχνην.

11 – Ἐκαστον μέλος τοῦ συναφίου δὲν δύναται κατ' οὐδένα λόγον νὰ ἐμποδισθῇ νὰ πωλίῃ/τὸ ἐπιτίδευμά του, ἢ ν' ἀγοράσῃ ὅποιανδύποτε ὕλην ὅπως τῷ συμφέρῃ καλλίωτερον/ οὕσης ἀπαγορευμένης πάσις μυστικῆς/συμφονίας πρὸς ζυμίαν καὶ βλάβην τοῦ/ἐμπορίου.

12 – Ἐκαστος ὁμοτεχνίτης ἔξοθεν προερχόμενος διὰ/νὰ μετέλθῃ τὴν τέχνην του, χρεωστεῖ νὰ/συναριθμηθῇ εἰς τὸν κατάλογον τοῦ συ/ναφίου.

13 – Εἰς τὴν ἐτήσιον ἑωρτὴν τοῦ προστάτου ἁγίου ὁ ἀρχιτεχνίτης προσκαλεῖ τὸν Διοικητήν/ καὶ τοῦτος τὰς λοιπὰς ἀρχὰς διὰ νὰ συμπα/νιγηρῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν μνήμην/τοῦ ἁγίου.

14 – Εἰς τὴν τελε/υ/τὴν ταύτην τὸ σόμα πιγένῃ μὲ/τὴν σημέαν τοῦ κατὰ τὴν προσδιορισμέ/νην ὄραν εἰς τὸ Διοικητήριον ὅπου εἶναι/συνυγμέναι αἱ ἀρχαί, ἀπ' ὅπου μεταβέ/νουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ δὲ τὴν/θίαν λητουργίαν συνοδεύουσα πάλιν/τὰς ἀρχὰς κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον εἰς τὸ/Διοικητήριον, ἀπ' ὅπου τὸ σόμα συνοδεύει/τὸν ἀρχιτεχνίτην κατὰ τὴν τάξην εἰς/τὴν οἰκίαν του, καὶ οὕτω ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

15 – Εἰς πᾶσαν τελετὴν τοῦ συναφίου προηγεῖτε/ἢ σημαία, μετ' αὐτῆς ὁ ἀρχιτεχνίτης/ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ Ταμμείας καὶ ἐξ εὐονί/μων ὁ Γραμματεὺς

ταρακολουθιμένων/ἀπὸ τὸ σόμα τῶν τεχνιτῶν.

16 – Εἰς πᾶσαν δημοσίαν τελετὴν ὁ Διοικητὴς προ/σκαλεῖ ὅλα τὰ συνάφια διὰ τῶν ἀρχιτεχνιτῶν/τὰ ὅποια

φυλ. 4

{τὰ ὅποια} ὁδεύουσι κατὰ τάξιν ἓνα κατόπην/τοῦ ἄλλου καθ' ὃν τρόπον εἴθελεν τὰ κατα/τάξῃ ὁ Διοικητὴς.

17 – Ἐκαστον συνάφιον δὲν δύναται νὰ συμπεριπλέκει/ται εἰς ἀντικείμενα καὶ ὑποθέσεις ἀλλοτρίας/τῆς τέχνης του.

18 – Ἐκαστον συνάφιον δὲν δύναται νὰ συνέλθῃ εἰς/Συνέλευσιν ἂν πρῶτον ὁ ἀρχιτεχνίτης δὲν/ἀναφέρῃ ἐγγράφως εἰς τὸν Διοικητὴν τὸ ἀντι/κείμενον καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς συγκρο/τήσεως της.

19 – Δοθίσης τῆς ἀδίας, συγκροτίτε ἢ Συνέλευσις εἰς/τὴν ὁποίαν προεδρεύῃ ὁ ἀρχιτεχνίτης, ὁ/δὲ Γραμματεὺς καταγράφῃ τὰ πρακτικά/ ἀντίγραφον τῶν ὁποίων διευθύνῃ δι' ἀνα/φορᾶς του ὁ ἀρχιτεχνίτης πρὸς τὸν Διοικητὴν/διαλιομένης τῆς συνελεύσεως.

20 – Αἱ Συνελεύσεις ἐκάστου συναφίου γείνοντε εἰς/ἐκκλησίαν τινὰ καὶ δημοσίως.

21 – Κάθε ἄλλη συνέλευσις ἣτις ἤθελε γεῖνῃ ἢ χω/ρεῖς τὴν ἄδιαν τοῦ Διοικητοῦ ἢ μὴ δημο/σίως θέλῃ θεωρεῖτε ὡς συνομοτική, θέλῃ/διαλίεται ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, καὶ ὁ ἀρχιτε/χνίτης θέλῃ ἀποβάλλεται εἰς τὴν στυγμὴν.

22 – Εἰς κάθε στασιόδῃ ἢ ταραχοποιὸν κίνημα τοῦ/συναφίου θέλῃ εἶναι ὑπεύθυνος ὁ ἀρχιτεχνί/της ὡς οἱ πρωτέτιοι.

23 – Ὅσάκις ὁ ἀρχιτεχνίτης, ἢ ὁ Γραμματεὺς, ἢ ὁ/Ταμμείας φανῇ κακοποιός, ταραξίας ἢ/κακῆς διαγωγῆς, ὁ Διοικητὴς τὸν ἀπο/βάλλῃ καὶ προσκαλῇ εἰς συνέλευσιν τὸ συ/νάφιον διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀντικαταστά/σεως ἣτις θεωρεῖτε προσωρινὴ καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ προσδιορισμένου ἡέτους τῆς πρώτης γυνομένης ἐκλογῆς καὶ δὲν/συνοδεύετε ὁ ἀντικατασταθεὶς διὰ τῶν προσδιορι/σμένων προπομπῶν ὁ δὲ ἀποβαλόμενος τοῦ/βαθμοῦ του δὲν ψηφιορεῖ εἰς τὴν ἐκλογὴν/τῆς ἀντικαταστάσεως.||

24 – Ἐκαστος ἀποβαλόμενος τοῦ συναφίου δὲν θέλῃ/μετέρχεται τὴν τέχνην του εἰς ἐκεῖνην/τὴν περιφέρειαν, ἕως ὅτου ἀναλάβῃ τὴν/θέσιν του.

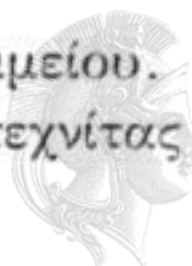
φυλ. 5

25 – Εἰς ὅποιανδήποτε ὑπόθεσιν ἑνὸς ἐκάστου τῶν/συντεχνιτῶν δὲν δύναται τὸ συνάφιον [[δὲν δύναται τὸ συνάφιον]] νὰ συμμεθέξῃ/ὑπερασπιζόμενον τὸ μέλος του.

Κεφαλ. β

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιτεχνίτου, τοῦ Γραμ/ματέως, καὶ τοῦ Ταμμείου.

26 – Ὁ Διοικητὴς ἐκάστης ἐπαρχίας προσκαλῇ/ὅλους τοὺς ὁμοτεχνίτας

μετὰ τῶν ὁποίων/συγκροτῇ εἰς μίαν ἐκκλησίαν δημοσία συ/νέλευσιν δημο-
σίως εἰς τὴν ὁποίαν προε/δρεύῃ, καὶ παρευρισκομένης καὶ τῆς/ἐπαρχιακῆς
Δημογεροντίας.

27 – Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητοῦ καταστρώνει τὸν/κατάλογον τῶν συ-
νελθόντων συντεχνι/τῶν τὸν ὁποῖον ἀναγινώσκει μεγαλοφόνως.

28 – Ὁ ἱερουργῶν ἐφημέριος κρατῶν εἰς χεῖρας/τὸ Ἱερὸν εὐαγγέλιον
παρουσιάζεται ἐν τῷ/μέσῳ διὰ νὰ ὀρκισθῶσι τὸν ἀκόλουθον/ὄρκον, ὁ
ὁποῖος θέλῃ ἀναγνωσθεῖ με/γαλοφόνως ἀπὸ ἓναν τῶν γεροντοτέρων/τῆς
συναθρίσεως, οἱ δὲ λοιποὶ συντεχνίτε/ ἐπαναλαμβάνουν αὐτὸν ἐχόντων
ὕψομέ/νην τὴν δεξιὰν χεῖρα.

ὄρκος

«ἐν ὀνόματι τῆς παναγίας καὶ ἀδιερέτου/Τριάδος καὶ τοῦ ἁγίου
προστάτου/τοῦ συναφίου ὀρκίζωμαι ἐνοπιον τοῦ θυσια/στηρίου τῆς
ἀληθείας νὰ μὴ δώσω τὴν ψῆφον/μου οὔτε διὰ φιλίαν, οὔτε διὰ μῖσος,
οὔτε/διὰ καμμίαν ἄλλην ἐτίαν, ἀλλὰ κατὰ/τὴν συνίδισίν μου καὶ χωρὶς
καμμίαν/ἄλλην προσοπολιψίαν»

29 – Μετὰ τὸν ὄρκον δύο ἐκ τῶν γεροντοτέρων μελῶν/τῆς συναθρίσεως
ἐπὶ παρουσία τοῦ προε/δρεύοντος Διοικητοῦ θέλουν καταστρόσῃ τὸν κα-
τάλογον

φυλ. 6

{τὸν κατάλογον} τῶν εἰς ἐκλογὴν προβληθι/σομένων ὑποψηφίων. Ὁ κα-
τάλογος οὗτος/θέλῃ διαλαμβάνῃ τετραπλάσια ὀνόματα διὰ/τὸν ἀρχιτεχνί-
την, τόσον διὰ τὸν Γραμματέα/καὶ τόσον διὰ τὸν Ταμμεῖαν. [[ἢ δὲ ψηφιο-
φία γείνεται διὰ μιᾶς μονῆς ψήφου τὴν ὁποίαν ὁ/ ψηφιοφίων ρίπτῃ κατ'
ἀρέσκιαν ἢ/εἰς τὸν καδίσκον ὑπὲρ ἢ εἰς τὸν κατὰ]]

30 – Οἱ ὑποψήφιοι οὗτοι ψηφιοφоруντε καὶ διὰ τῆς/πλειοψηφίας γείνετε
ἢ ἐκλογὴ ἐνὸς ἐκάστου. ἢ δὲ ψηφιοφία γείνεται διὰ μιᾶς μονῆς ψήφου/
τὴν ὁποίαν ὁ ψηφιοφίων ρίπτῃ κατ' ἀρέσκιαν/ἢ εἰς τὸν καδίσκον ὑπὲρ ἢ
εἰς τὸν κατὰ.]]

31 – Ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ ψηφιοφία τοῦ ἀρχιτεχνίτου/καὶ οἱ τέσσαροι
ὑποψήφιοι ἐξέρχονται τῆς/συνελεύσεως μέχρις ὅτου λάβῃ τέλος/ἡ ψηφιο-
φία των, μετὰ τὴν ὁποίαν εἰσέρ/χωνται καὶ ψηφιοφоруν· οὕτω ποιεῖτε/εἰς
τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γραμματέως καθὸς/καὶ εἰς ἐκείνην τοῦ Ταμμεῖου.

32 – Γυνομένης τῆς ἐκλογῆς ὁ ἀρχιτεχνίτης, ὁ Γραμ/ματεὺς καὶ ὁ Ταμ-
μείας προσφέρῃ ἕκαστος/τὸν δι' αὐτὸν σιμιοθέντα ὄρκον.

ὄρκος τοῦ ἀρχιτεχνίτου

«ἐν ὀνόματι τῆς παναγίας καὶ ἀδιερέτου/Τριάδος καὶ τοῦ ἁγίου
προστάτου τοῦ/συναφίου ὀρκίζωμαι νὰ διευθύνω καλῶς τὰ πράγ/ματα
τοῦ αὐτοῦ συναφίου τοῦ ὁποίου μ' ἐμπι/στεύθη τὴν σήμερον ἢ διεύθυν-

σις, νὰ μὴν πε/ριπλέξω ἢ ν' ἀφίσω νὰ περιπλεχθῇ τὸ σόμα/εἰς κυνίματα θοριβόδι καὶ στασιαστικά, ἀλλὰ/νὰ ὀδιγίσω αὐτὸ εἰς τὰ ἀληθεῖ του συμφέροντα/ περιοριζόμενον εἰς τὴν ἰδικὴν του ἐσωτερικὴν κατάστασιν καὶ σεβόμενον [[καὶ σεβόμενον]] τὰ καθεστὸτα ἰὼς προσέτι ὀρκίζωμαι ὅτι ἐγὼ/οὔτε ἐπλέχθην, οὔτε θέλη ἐμπλεχθῶ εἰς/μυστικὴν τινα αἰτερίαν ὅποιονδύποτε σκοπὸν ἔχουσα»

ὄρκος τοῦ Γραμματέως καὶ τοῦ Ταμμεία

«ἐν ὀνόματι κτλ ὀρκίζωμαι νὰ διευθύνω/καλῶς, εἰλικρινῶς καὶ μὲ τιμιότητα τὸ ὅποιον μ' ἐνεμπιστεύθη χρέος τοῦ/ νὰ ἀκολουθῶ τὰ παρὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου διαταττόμενα

φυλ. 7

{τόμενα} καθ' ὅσον ἀποβλέπη τὸ ἔργον τῆς/ἐπιστάσεως μου· προσέτι ὀρκίζωμαι ὅτι ἐγὼ/οὔτε ἐπλέχθην, οὔτε θέλη ἐμπλεχθῶ εἰς/μυστικὴν τινα ἔταιρίαν ὅποιονδύποτε/σκοπὸν ἔχουσα»

33 – Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Διοικητοῦ κρατεῖ τὰς πράξεις/τῆς ψηφοφορίας, καὶ θέλη σιμιώση εἰς ταύτας/τὰ ὀνόματα καὶ ἐπόνυμα ὅλων τῶν ὑπο/ψηφίων καθὼς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὅσων/ἔλαβεν ἕκαστος ὑπὲρ ἢ κατὰ ψήφων.

34 – Αἱ πράξεις αὗται ἀναγυνοσκοκονται μεγαλοφόνως/καὶ ὑπογράφοντε ἀπὸ τὸν Διοικητὴν, τοὺς/Δημογέροντας, τὰ δύο μέλη τὰ καταστρόσαντα/τὸν κατάλογον, καὶ ἀπὸ τὸν ἐκθέσαντα/αὐτὰ Γραμματέα· αἱ πράξεις αὗται/ὑπογεγραμμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι/μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ Διοικητοῦ [[τηρίου]] τυροῦντε εἰς τὰ ἀρχία τοῦ Διοικητηρίου, ἀν/τίγραφα τῶν ὁποίων τὴν ἐπιούσαν πέμπη/πρὸς τὴν δημογεροντίαν, καὶ πρὸς τὸν/ ἀρχιτεχνίτην διὰ νὰ φιλάτωντε εἰς τὰ/ἀρχία των.

35 – Ἀναγυνοσκοκόμενων τῶν πρακτικῶν καὶ ὑπο/γεγραμμένων διαλίετε ἢ συνέλευσις/ καὶ ἐν σώματι καὶ διὰ μουσικῶν ὀργάνων/συνοδεύουσι τὸν Διοικητὴν καὶ τὴν δημο/γεροντίαν εἰς τὸ κατάστιμά των, τὸν ἀρχι/τεχνίτην, τὸν Γραμματέαν καὶ τὸν Ταμμείαν/ καὶ οὕτω ἕκαστος ἐπιστρέφη εἰς τὰ ἴδια.

36 – Ὁ Διοικητὴς ἐφοδιάζει τὸν ἀρχιτεχνίτην/ τὸν Γραμματέα καὶ τὸν Ταμμείαν δι' ἐνὸς δηπλόματος.

φυλ. 8

Κεφάλ. Γ'

Περὶ τοῦ ἀρχιτεχνίτου

37 – Ἡ ὑπουργεῖα amministrazione τοῦ κατα/στίματος ἐνεμπιστεύεται εἰς τὸν ἀρχιτε/χνίτην.

38 – Ὁ ἀρχιτεχνίτης φροντίζει διὰ τὴν βελτίωσιν/τοῦ καταστίματος περὶ τῆς ὁποίας χρεω/στεῖ λόγον.

39 – Ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὸ νὰ μὴν μεταχειρίζεται/ὁ τεχνίτης δολιότητα εἰς τὴν τέχνην του.

40 – Ἐπαγρυπνεῖ ὑπὸ εὐθύνην του εἰς τὴν ἡθι/κὴν καὶ πολιτικὴν διαγωγὴν ἐνὸς/ἐκάστου τῶν συντεχνιτῶν του.

41 – Νουθετεῖ κατὰ πρώτην φορὰν τὸν παρεκτρε/πόμενον ὅστις μὴ διορθ<ο>σόμενος τὸν/καταδικάζει εἰς μίαν χρηματικὴν ποινὴν/πρὸς ὄφελος τοῦ συναφικοῦ Ταμεῖου ἀνα/λόγως τῆς καταστάσεως του. οὔτε ἐλάσσονα/τῶν φοινίκων δέκα. οὔτε μίζονα τῶν/φοινίκων πεντίκοντα. Μὴ σοφρο-νίζο/μένου δὲ τὸν καταναγγέλη πρὸς τὸν/Διοικητὴν διὰ νὰ λάβῃ κατὰ τοῦ ἀπι/θοῦς τὰ ἀνίκοντα μέτρα.

42 – Ἀναφέρει πρὸς τὸν Διοικητὴν τὸ ὄνομα ἐκεῖ/νου ὅστις εἴθελεν φέρει βελτίωσιν τινὰ/εἰς τὴν τέχνην του διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀμοι/βήν.

43 – Συμβιβάζῃ τὰς μεταξὺ συντεχνιτῶν διαφο/ρὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν τέχνην των/ καθὸς καὶ εἰς τὰς προκυφόμενας διαφο/ρὰς μεταξὺ ἑτέρου ἀνθρώπου καὶ συν/τεχνίτου του ἀναγωμένων εἰς τινὰ/τέχνην· μὴ κατορ-θουμένης δὲ τῆς

φυλ. 9

{τῆς} συμβιβάσεως τὰ διαφερόμενα/μέρη εἶναι ἐλεύθερα νὰ προστρέξω-σι/εἰς τὰ ἀνίκοντα δικαστήρια.

44 – Τὰ διαφερόμενα μέρη ἂν καὶ νὰ ἀνίκη/ἐκαστος εἰς ἕτερον συνάφιον δύναντε αὐτο/προερέτως νὰ τελιώσωσιν τὴν διαφορὰν/τὴν ἀναγομένην εἰς τὴν τέχνην ἐνὸς/ἐξ αὐτῶν ἐν ἴδῃ ἐρετοκρησίας ἐκλέγον/τες δύο ἢ πλίωνας συντεχνίτας των.

45 – Ἀναφέρετε πρὸς τὸν Διοικητὴν διὰ πᾶσαν/ἀνάγκην καὶ ὑπόθεσιν τοῦ καταστίμα/τος καὶ συσκέπτεται μετ' αὐτοῦ.

46 – Ἀναφέρει πρὸς τὸν Διοικητὴν σχέδιον ἰδιδε/τέρου κανονισμοῦ ἀπο-βλέποντος τὸ συ/νάφιον, ὃ δὲ Διοικητὴς διευθύνῃ αὐ/τὸ εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν/ἐπικύρωσιν αὐτοῦ.

47 – Εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν ὁχλαγωγίαν/ἣτις ἤθελεν προκύψῃ παρὰ τοῦ συνα/φίου του ἢ ἤθελεν συμμεθέξῃ εἰς γυ/νομένην ὁχλαγωγίαν, ἢ τὸ σῶμα τοῦ/συναφίου, ἢ μέλος ἢ μέλη αὐτοῦ.

48 – Ὑπογράφῃ μετὰ τοῦ Γραμματέως ὅλα τὰ/ἐκδιδόμενα ἔγγραφα ἀφορόντα τὸ κα/τάστημα.

49 – Ἐκδίδῃ τὰς παραγγελίας του ordini ἐγγρά/φως πρὸς τὸν Ταμμεῖαν δυνάμη τῶν ὁποῖων/οὗτος κάμνῃ τὰς πληρομάς, ἢ, δέχεται/τὰς συνυσφο-ράς, ἢ, ἄλλας πληρομάς.

50 – Παραδίδῃ εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν συντεχνιτῶν/τὰ ὀρφανὰ παιδιά πρὸς μαθύτευσιν.

51 – Ἀποθανόντος τινὸς τῶν συντεχνιτῶν προσκα/λῇ ὅλους τοὺς συντε-χνίτας διὰ νὰ συνοδεύσωσι

φυλ. 10

[δεύσωσι] τὸ λίψανον κατὰ τάξην.

||52 – Δοθήσις βαρέας ἀσθενίας τοῦ/Γραμματέως ἢ τοῦ Ταμμείου/διορίζει προσωρινῶς ἄλλον τινά.||

53 – Δοθέντος θανάτου τινὸς ἐξ αὐτῶν ἀναφέρεται/πρὸς τὸν Διοικητὴν διὰ νὰ συγκροτίσῃ/συνέλευσιν διὰ τὴν ἐκλογὴν ἄλλου.

54 – Δο[[θέντος θανάτου]]θήσις βαρέας ἀσθενίας τοῦ/ἀρχιτεχνίτου, ὁ Γραμματεὺς θέλῃ/ ἀναφερθῇ πρὸς τὸν Διοικητὴν διὰ/νὰ διορίσῃ προσωρινῶς ἄλλον ἐκ/τοῦ σώματος· ἂν δὲ ἀποθάνῃ ἀνα/φέρεται ὡσαύτως διὰ νὰ συγκροτίσῃ/συνέλευσιν διὰ τὴν ἐκλογὴν ἄλλου.

55 – Δοθέντος θανάτου τοῦ ἀρχιτεχνίτου ὁ/Γραμματεὺς εἰδοποιεῖ τὸν Διοικητὴν/ ὅστις προσκαλεῖ ὅλα τὰ συνάφια διὰ/νὰ συνοδεύσωσι τὸ λίψανον κατὰ/τάξην.

56 – Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὁ ἀρχιτεχνίτης/ προῖδοποιεῖ τὸν Διοικητὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρέπει νὰ γείνη ἡ συνέ/λευσις διὰ τὴν νέαν ἐκλογὴν, συγ/κροτιθίσης δὲ τῆς ὁποίας θέλῃ δόση/λόγον τῶν πράξεων του καθ' ὅλην/του τὴν ὑπουργεῖαν amministrazione/ ὡσαύτως ὁ Γραμματεὺς καὶ ὁ Ταμμείας.

Κεφάλ. Δ

Περὶ τοῦ Γραμματέως

57 – Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀρχίου τοῦ Καταστίματος/ καὶ ἡ ἀσφάλεια αὐτοῦ καθὼς καὶ ἡ/ σφραγὴς ἐνεμπιστεύωντε εἰς τὸν Γραμ/ματέα ὅστις εἶναι ὑπεύθυνος.

58 – Κρατεῖ τρία βιβλία, εἰς τὸ πρῶτον καταγράφῃ/εἰς τὴν μίαν σελίδα τὰ μέλη τοῦ κα/ταστίματος κατὰ τάξην ἰαριθμητικὴν καὶ χρονολογικὴν εἰς δέ

φυλ. 11

[εἰς δὲ] τὴν ἀπέναντι σελίδα ἀντικρῇ/τοῦ ὀνόματος ἐνὸς ἐκάστου κατὰ τάξην χρονολογικὴν σιμειεῖ ἂν ἀπε/βλήθῃ, ἢ ἀπόθανεν. Εἰς τὸ δεύτερον/ ἀντιγράφῃ κατ' ἀριθμητικὴν καὶ/χρονολογικὴν τάξην τὰ ἐκδιδόμενα/ἔγγραφα παρὰ τοῦ ἀρχιτεχνίτου./Εἰς τὸ τρίτον ἀντιγράφῃ ὁμίως ὅλ/λας τὰς παραγγελίας ordini ἐκδι/δομένας τόσον διὰ εἰσπράξεως, ὅσον/καὶ διὰ πληρομάς ἐν ἴδι δοσολι/ψίας.

59 – Προσυπογράφῃ καὶ σφραγίζῃ ὅλλα τὰ/ἐκδιδόμενα ἔγγραφα παρὰ τοῦ/ ἀρχιτεχνίτου.

Κεφάλ. Ε

Περὶ τοῦ Ταμμείας

60 – Ὁ Ταμμείας εἶναι ὁ ἀποθυκάριος τῶν/χρημάτων καὶ τῶν πραγμάτων τοῦ/ καταστίματος καὶ εἶναι δι' αὐτὰ ὑπεύθυνος.

61 – Δέν δύναται νά δεχθεῖ ἢ νά δώσῃ καμμίαν/ποσότητα χρημάτων, ἢ πραγμάτων/ χωρίς τήν ἐπίσιμον παραγγελίαν/τοῦ ἀρχιτεχνίτου· καί δίδῃ τὰ ἀποδικτικά τῆς πληρομῆς εἰς ἓνα ἕκαστον.

62 – Κρατεῖ δύο βιβλία εἰς τὸ ἐν συμειῖ τὰ ὅσα/λαμβάνῃ χρήματα ἢ πράγματα/κατὰ τάξην χρονολογικὴν ἀναφέρων/τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν χρονολογίαν/τῆς ἐγγράφου παραγγελίας τοῦ ἀρχι/τεχνίτου, δυνάμει τῆς ὁποίας ἔλα/βεν, εἰς τὸ ἄλλο συμειῖ ὁσαύτως τὸ ὅτι/ἔδωσεν.

63

φυλ. 12

63 – Διαφυλάττει τὴν σιμέαν τοῦ συναφίου/τὴν ὁποίαν δέν δίδῃ τινὸς χωρίς τὴν/ ἐγγράφον ἄδιαν τοῦ ἀρχιτεχνίτου.

Κεφάλ. ΣΤ

Περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν μελῶν

64 – Ἕκαστος συντεχνίτης χρεοστεῖ νὰ προσφέρῃ/τὸ ἀπετούμενον σέβας εἰς τοὺς ἀρχιγοὺς/τοῦ καταστήματος καὶ εἰς ἓνα ἕκαστον/συντεχνίτην του.

65 – Χρεοστεῖ νὰ ὑπακούῃ ἕκαστος εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιτεχνίτου ἀναφερομένας/ εἰς τὴν τέχνην του.

66 – Χρεωστεῖ νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν ἀρχιτεχνίτην/τὴν κακὴν διαγωγὴν τινὸς τῶν συν/τεχνιτῶν πρὸς σοφρονισμόν του.

67 – Οὐδ' εἰς θέλη συμπλέκεσθαι εἰς στασιόδη/καὶ ὀχλαγογικά κυνίσματα.

68 – Ἕκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα ὅταν ἀδικεῖτε/ἢ κατατρέχεται ἀπὸ τὸν ἀρχιτεχνίτην ν' ἀναφέρῃ τὰ κατ' αὐτοῦ παρά/πονὰ εἰς τὸν Διοικητὴν διὰ τὴν/οἰκανοποίησίν του.

N. Gerakari (ὑπογραφή)

στ) Σχόλια

Ἄρθρο 1. Το σχέδιο προβλέπει τὴν σύσταση συναφίων τεχνιτῶν σε κάθε πόλιν, ἓνα γιὰ κάθε ἐπάγγελμα. Σε γενικὲς γραμμὲς αὐτὸς ἦταν καὶ ὁ κανόνας. Ἐτσι, στὸν κανονισμό των υποδηματοποιῶν τῆς Ζακύνθου ποὺ ὑπεβλήθη πρὸς ἐγκρίση στις 16 Ἀπριλίου 1814 ὀρίζεται ὅτι ἡ συντεχνία ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς υποδηματοποιούς ποὺ γεννήθηκαν, κατοικοῦν στὸ νησί καὶ ἔχουν υποδηματοποιεῖο²⁸. Ἡ ἴδια διάταξη ἐπαναλήφθηκε σε

28. Ὁ κανονισμὸς εἶναι γραμμένος στα ἰταλικά. Μεταφράσθηκε καὶ δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν Ζώη (1893: 42-48). Σύμφωνα με τὸν Μαχαιρά (1951: 130) τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ στὴ Λευκάδα.

τροποποίηση του 1833. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, όπου σε μια πόλη υπήρχαν περισσότερες της μιας επαγγελματικές συσσωματώσεις του ιδίου επαγγέλματος, διακρινόμενες είτε σε τοπική βάση (βλ. ρουφέτι τῶν ἀμπατζιδῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἢ το ρουφέτι τῶν καπήλων τῶν ἐν τῷ Φαναρίῳ καὶ τῶν τέριξ, στην Κωνσταντινούπολη και στη Θεσσαλονίκη ραπτάδες Βούλγαροι, ζεϊνετζίδες Βούλγαροι, ἐντόπιοι ζεϊνετζίδες, ζεϊνετζίδες Κιλκισλήδες) είτε ως προς το μέγεθος (βλ. μεγάλοι βακάληδες, μικροί βακάληδες στη Θεσσαλονίκη). Στο σχέδιο δεν προσδιορίζεται ο τρόπος ίδρυσης του συναφίου, γίνεται με ιδρυτική πράξη των μελών ή απαιτείται πρωτοβουλία του Διοικητή²⁹; Στη Βενετία, μετά τα μέσα του 14ου αιώνα, η ίδρυση νέων σωματείων γινόταν μετά από έγκριση του Συμβουλίου των 10³⁰. Στη Ζάκυνθο, οποιοδήποτε ιδρυτικό έγγραφο έπρεπε να υποβληθεί στον Διοικητή³¹. Είναι επομένως, πιθανό ότι και στην περίπτωση του Διοργανισμού, εξυπακούεται η πρωτοβουλία του Διοικητή για τη σύσταση και λειτουργία των συναφίων. Υποστηρίχθηκε, επίσης, ότι υπήρχε κάποιος όρος εντοπιότητας ή μονίμου κατοικίας για την ένταξη σε κάποιο συνάφι³². Κάτι τέτοιο δεν φαίνεται να ίσχυε όμως στο έσνάφι τῶν δουλγέρηδων της Φιλιππούπολης. Ο Διοργανισμός ορίζει ιδιαίτερη διαδικασία για την ενσωμάτωση ξένων τεχνιτών. (βλ. παρακάτω άρθρο 12)

2-4. Το σχέδιο του Διοργανισμού προσδιορίζει ότι κάθε συνάφι έχει έναν άγιο προστάτη στην γιορτή του οποίου πανηγυρίζει. Αυτή η πρακτική, που υπήρχε σ' όλη τη Βαλκανική, επέζησε μέχρι και πρόσφατα. Οι λόγοι της επιλογής του αγίου ανάγονται είτε στην εικονογραφική είτε στην αγιολογική παράδοση³³. Κάθε σωματείο διαθέτει ιδιαίτερη σφραγίδα με κάποιο σύμβολο και επιγραφή με την ονομασία του και το έτος ίδρυσης. Ίχνη τους επιβιώνουν είτε σε επίσημα έγγραφα των διαφόρων κοινοτήτων (βλ. Κωνσταντινούπολη B27, Φιλιππούπολη B13 και B25-26 και Μοναστήρι) είτε, κατά μείζονα λόγο, σε επίσημα έγγραφα των συναφίων³⁴. Τα συνάφια διαθέτουν σημαία σε σχήμα εικόνας και σύμβολο του αγίου³⁵. Αυ-

29. Θράκη, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 82).

30. Pullan (1971: 44).

31. Το ίδιο ίσχυε και για τις θρησκευτικές αδελφότητες, βλ. Μοσχονάς (1987: 194). Κρήτη, Πανοπούλου (1995).

32. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 84).

33. Παραδείγματα συγκέντρωσε και παρουσίασε ο Καλινδέρης (1973: 46 επ.). Επίσης, βλ. Σαμαράς (1954: 84), Σταλίδης (1974: 49-50, 57).

34. Βλ. ιδιαίτερα Προβατάκης (1979), και για τη Θράκη, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 91). Στη Ζάκυνθο, όπως αναφέρει ο Χιώτης (1858: 407), ο πρωτομάστορας επιδοκίμαζε με την θέση της σφραγίδας τα τεχνήματα των συντεχνιών.

35. Ζάκυνθος, Λούντζης (1856: 277), Χιώτης (1858: 407) και Ζώης (1893: 23, 27, 51, 76), Λευκάδα, Μαχαιράς (1951: 130), Θράκη, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 90), Μυτι-

τή η σημαία ή το λάβαρο αποτελεί την ταυτότητα του συναφίου, το μέσο με το οποίο το συνάφι δηλώνει την παρουσία του στις δημόσιες τελετές.

5. Η διοικητική οργάνωση του συναφίου, όπως προβλέπεται στο Διοργανισμό, είναι αρκετά ευέλικτη. Το συνάφι διοικείται από τον αρχιτεχνίτη, ο οποίος επικουρείται από τον γραμματέα και τον ταμία. Η διοικητική δομή, όμως, των συναφίων, όπως και η σχετική ορολογία³⁶ δεν ήταν παντού η ίδια. Διέφερε από τόπο σε τόπο. Έτσι στα έγγραφα των συναφίων της Ζακύνθου εμφανίζεται ο όρος πρωτομάστωρ³⁷, ενώ στη συντεχνία των σκυτοτόμων της Σκοπέλου (1835) εκλέγεται ένας αρχισκυτοτόμος, ένας φροντιστής επί των αγορών και ένας βοηθός³⁸. Στη Φιλιππούπολη η συντεχνία των αμπατζήδων εκλέγει, εκτός από τον πρωτομάστορα, και δέκα προεστούς ή συμβούλους³⁹. Τις κοινές υποθέσεις της συντεχνίας των δουλγέρηδων της ίδιας πόλης τις διαχειρίζεται η "δωδεκάρα", δηλαδή μια δωδεκαμελής επιτροπή μαστόρων⁴⁰. Από τα μέλη αυτής της επιτροπής εκλε-

λήνη, Σαμαράς (1954: 84). Εικονογράφηση λαβάρων και σημαίων, βλ. Μοσχονάς (1987: 198) και Καζανάκη-Λάππα, Μ. (1981) "Οι ζωγράφοι του Χάνδακα κατά το 17ο αιώνα. Ειδήσεις από νοταριακά έγγραφα" *Θησαυρίσματα* 18, 261 αρ. 3 σύμβαση της 22ας Δεκεμβρίου 1634 για τη διακόσμηση του λαβάρου της αδελφότητας των καλαφατών του Χάνδακα.

36. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 100-103) και Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 123 επ.).

37. Βλ. Λούντζης (1856: 276), Χιώτης (1858: 407), Κατράμης (1880: 468), Ζώης (1893: 32, 64, 74 κλπ). Ο Ζώης αποκαλεί τον πρωτομαίστορα των πηγών αρχιτεχνίτη, ενώ ο Λούντζης τον ονομάζει συντεχνιάρχη. Η προαναφερθείσα συντεχνία των υποδηματοποιών εξέλεγε τον Πρώτο και δύο Βοηθούς (Ζώης (1893: 43)). Ο όρος αρχιτεχνίτης εμφανίζεται στην τροποποίηση του καταστατικού της συντεχνίας των υποδηματοποιών του 1833. (Ζώης (1893: 49)) Στην Ύδρα το συνάφι της ραπτικής τέχνης εξέλεγε έναν πρωτομάστορα και 4 βοηθούς (*Αρχεῖον Κοινότητος Ύδρας*, 6, 224) και το συνάφι των καλαφατών είχε πρωτομάστορα συνεπικουρούμενο από 3 βοηθούς (*Αρχεῖον Κοινότητος Ύδρας*, 6, 291). Για τη Σκόπελο βλ. Καλλιανός (1996). Πρωτομάστορες επίσης αποκαλούνταν στο Διδυμότειχο, στην Μοσχόπολη, στην Κοζάνη, Λάρισα (πρωτομαγίστορες, μαγίστορες), Φιλιππούπολη (αλλά και προεστώς), Μελένικο, Τρίπολη, Πάτρα, Αθήνα, Λευκάδα, Κεφαλονιά, Μυτιλήνη (Μάνα ή πρωτομάστορας) ακόμα και στο Hadzioglu Pazardzik της Δοβρουτσάς. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 97).

38. Βλ. Καλλιανός (1998: 162).

39. ΑΘΛΓΘ 7 (1940-41) 10. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε κάποιες περιπτώσεις χρέη πρωτομάστορα εκτελούσε κάποιος ιερέας ή κάποιος τσαούσης.

40. ΑΘΛΓΘ 1 (1934-35) 102 επ. Στο *ισνάφι* των βαρελάδων της Σκοπέλου του 1832, εκτός από τον πρωτομάστορα και τον γραμματικό, ορίζονται και 5 σύμβουλοι. Καλλιανός (1996: 217 αρ. 1). Στις συντεχνίες της Μυτιλήνης, εκτός από τον πρωτομάστορα, τον ταμία και τον γραμματέα εκλέγονταν και άλλοι δύο έμπειροι μαστόροι, για να αποτελέσουν ένα 5 μελές συμβούλιο. Σαμαράς (1954: 84). Βασισμένη ενδεχομένως σε παρόμοιες πληροφορίες η Χατζημιχάλη (1953: 291) γενικεύει και υποστηρίζει ότι "το διοικητικό συμβούλιο συνήθως απαρτιζόταν από 5-6 μέλη". Βλ. όμως Mackenney (1987: 21-22) που αναφέρει ότι ο *gastaldo* ήταν υπόλογος ενώπιον επιτροπής και όχι της συνέλευσης.

γόταν ο πρωτομάστορας και σε αυτήν την επιτροπή ο απερχόμενος πρωτομάστορας παρέδιδε. Στην Κοζάνη στο συμφωνητικό του 1827 της συντεχνίας των υφαντών, διορίζονται 4 μέλη ως πρωτομάστορες⁴¹, ενώ το *ισνάφι τῶν νταμπάκηδων* ορίζει ως πρωτομάστορες τον προστάτη του Αγ. Νικόλαο και τους επιτρόπους της εκκλησίας του⁴². Στην Κοζάνη πάλι, το *ισνάφι τὸ ψωμάδικον* στο συμφωνητικό του 1827 διορίζει κάποιο μέλος του ως πρωτομάστορα⁴³. Η ποικιλία διοικητικών δομών αντανακλά όχι μόνο την έλλειψη κάποιας ενοποιητικής αρχής αλλά και την οργανωτική ευελιξία των συλλογικών σωμάτων που οφειλόταν είτε στο μέγεθος είτε στις ιδιαιτερότητες της επαγγελματικής δραστηριότητας.

6. Η διάρκεια της θητείας των αξιωματούχων προβλέπεται να είναι ετήσια⁴⁴. Στη Ζάκυνθο όμως η θητεία τους είναι διετής⁴⁵. Στα διαθέσιμα έγγραφα δεν αναφέρεται κανένας περιορισμός για την επανεκλογή αξιωματούχων σε διαδοχικές θητείες ή μετά την παρέλευση κάποιων ετών⁴⁶.

7-8. Στα άρθρα αυτά προβλέπεται η κατάταξη στα συνάφια όλων των τεχνιτών, με την καταβολή ενός εφάπαξ τέλους στο ταμείο του συναφίου, μέσω του αρχιτεχνίτη. Παρόμοια ρύθμιση εμφανίζεται στο συμφωνητικό γράμμα του *ισναφίου τῶν νταμπάκηδων* της Κοζάνης του 1826⁴⁷. Σε ορισμένα συνάφια η εθιμική πρακτική επέβαλε την καταβολή κάποιου χρηματικού ποσού μετά την αναγόρευση του υποψηφίου σε μάστορα. Η κατα-

41. Καλινδέρης (1958: 68). Στην Ύδρα το *συνάφι τῶν καπήλων* το 1803 εξέλεξε επίσης 4 αρχηγούς και πρωτομαίστορες (Αρχεῖον Κοινότητος Ὑδρας, 2, 20). Επίσης στο *συνάφι της ραπτικής τέχνης της Ύδρας*, ο πρωτομάστορας πλαισιώνεται από 4 βοηθούς.

42. Καλινδέρης (1958: 46).

43. Καλινδέρης (1958: 59). Ομοίως, Ύδρα: τὸ *ἔσινάφι τῶν χρυσοχόων*, Αρχεῖον Κοινότητος Ὑδρας, 6, 209.

44. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 98), Μανάκας (1955: 189). Ομοίως και στη Βενετία, όπου η ενιαύσια θητεία θεσπίστηκε το 1265, Mackenney (1987: 21)

45. Βλ. Ζώης (1893: 32, 49, 75, 81, 89, 97), Μοσχονάς (1987: 195) αλλά και Σαμαράς (1954: 84).

46. Στα αρχεία του *ἔσναφίου τῶν ἀμπατζήδων* που συνοπτικά εξέδωσε ο Κ. Μ. Αποστολίδης στο ΑΘΛΓΘ 7 (1940-41) συναντάμε πρωτομαίστορες με διετή (σελ. 13), τριετή (σελ. 10), τετραετή (σελ. 11), και εξαετή (σελ. 12) παραμονή στο αξίωμα. Στα Θρακικά 2 (1929) 360 υπάρχει μνεία εκλογής για δεύτερη θητεία το 1813. Ο Ζώης (1893: 43) αναφέρει ότι στο καταστατικό των υποδηματοποιών προβλέπεται ότι ο διατελέσας δεν μπορεί να είναι υποψήφιος το επόμενο έτος.

47. Βλ. Ζώης (1893: 35), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 85), Καλινδέρης (1958: 47) "ὅποιος πάλιν Κοζανίτης δὲν ἐδούλευσεν εἰς τὸ ἰσνάφι παντελῶς καὶ θέλη νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ ἰσνάφι νὰ δουλεύσῃ νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον γρό(σια) εἴκοσι πέντε, καὶ εἰς τὸ ἰσνάφι τὸ μισιντζίδικον γρό(σια) πενήντα...". Πανοπούλου (1995: 615), Καλλιανός (1998: 162) ενώ συνδρομές υπονοούνται στο έγγραφο που δημοσίευσε ο Λουκάτος (1986: 303). Βυζάντιο, Χριστοφιλόπουλος (1935: 5052), Βενετία, Chambers & Pullan (1992: 286 αρ. 10).

βολή αυτή έχει παρόμοιο χαρακτήρα με το τέλος εγγραφής που προβλέπει ο Διοργανισμός. Ο αρχιτεχνίτης δίνει «έν δίπλωμα τῆς συστάσεως του». Πρόκειται μάλλον για μια επίσημη βεβαίωση εγγραφής στο συνάφι, με αποδεικτικό χαρακτήρα. Οι άποροι συντεχνίτες εξαιρούνται της άμεσης καταβολής του τέλους εγγραφής. Πάντως δεν απαλλάσσονται, αλλά πρέπει να το καταβάλλουν είτε σε δόσεις είτε εν ευθέτω χρόνω.

9. Στο άρθρο αυτό ρυθμίζονται οι εκδηλώσεις πνεύματος συντεχνιακής αλληλεγγύης. Η συνδρομή του συναφίου οφείλεται α) σε περίπτωση που κάποιος από τους συντεχνίτες δυστυχίσει (παραδείγματος χάριν, εάν υποστεί καταστροφή του εργαστηρίου του από φυσικές αιτίες (πυρκαγιά, πλημμύρα ή σεισμό)⁴⁸ ή από πολεμικές επιχειρήσεις που επηρεάζουν την παραγωγική δραστηριότητα), το συνάφι οφείλει να τον συνδράμει για να συνεχίσει τη δραστηριότητα του (παρέχοντας δάνεια, κεφάλαια κίνησης, χώρο για τη συνέχιση της παραγωγής)⁴⁹, και β) σε περίπτωση που κάποιος συντεχνίτης αρρωστήσει και ως αποτέλεσμα στερείται των αναγκαίων⁵⁰. Αξιοσημείωτη είναι η έκφραση ή κοινότης που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το συνάφι. Η πρακτική της παροχής δανείων ήταν αρκετά διαδεδομένη στον κόσμο των συναφίων⁵¹. Έτσι στη Λάρισα το 1734 το ρουφέτι των Λαρισσαίων σχοινιάδων καταγράφει τα ποσά που έχει δανείσει σε διάφορους⁵². Στον κόσμο των ιταλικών επαγγελματικών συσσωματώσεων αυτή η πρακτική παρατηρείται στα έγγραφα που δημοσιεύει ο Zanetti (1961: 61 κεφ. 14).

10. Μια άλλη διάσταση της κοινωνικής λειτουργίας των συναφίων είναι η προσφορά μαθητείας σε ορφανά παιδιά (συντεχνιτών ή μη δεν διευκρινίζεται)⁵³. Παρόμοια πρακτική παρατηρείται στο συμφωνητικό του 1789 του ρουφετίου τῶν ὀπλοποιῶν, χαλκιάδων, κασσιτερωτῶν καὶ πεταλωτῶν της

48. Βλ. Ζώης (1893: 40), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 95) και Γουγούσης (1926: 280).

49. Βλ. Ζώης (1893: 39) και Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 290) για την περίπτωση πραγματευτή που χρεωκόπησε και η κομπανία του παραγράφει την φορολογική οφειλή.

50. Παρόμοιος όρος εμφανίζεται στο τυπικό της αδελφότητας της μονής Ναυπακτιώτισσας, J. Nesbitt & J. Wiita (1975) "A confraternity of the Comnenian era" *BZ* 68, 381. Βλ. επίσης, Χιώτης (1858: 407), Κατράμης (1880: 468-9), Ζώης (1893: 48), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 96) και Μαχαιράς (1951: 130). Για καταβολή εβδομαδιαίας συνδρομής σε περίπτωση ασθένειας μέλους της συντεχνίας των καρβουνιάρηδων στην Βενετία το 1479, βλ. Chambers & Pullan (1992: 285 αρ. 9) και για τη συντεχνία των βαρκάρηδων, Chambers & Pullan (1992: 286-7).

51. Ζάκυνθος, Λούντζης (1856: 275), Κατράμης (1880: 468), Θεσσαλονίκη, Γουγούσης (1926: 280), Διδυμότειχο, Μανάκας (1955: 140), Φιλιππούπολη, ΑΘΛΓΘ 3 (1936-37) 158 και ΑΘΛΓΘ 7 (1940-41) 19 και γενικά Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 96).

52. Βλ. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη (1990: 311 αρ. 3).

53. Για την μαθητεία βλ. Παπαγεωργίου (1986) και Chambers & Pullan (1992: 286). Επίσης βλ. Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 177-78, 290) για την απαγόρευση παροχής μαθητείας σε παιδιά ντόπιων.

Κοζάνης, στο οποίο αναφέρεται ότι η μαθητεία διαρκεί ένα έτος και τα έσοδα διατροφής του μαθητευόμενου αναλαμβάνει ο μάστορας, ο οποίος τρέπει να ειδοποιήσει το ρουφέτι. Παρόμοια ρύθμιση εντοπίζεται και στο συμφωνητικό του ρουφετίου των γουναράδων του 1786⁵⁴.

11. Στο άρθρο αυτό ο συντάκτης ορίζει τους βασικούς όρους άσκησης του βιοτεχνικού έργου. Τα μέλη του συναφίου δεν μπορούν να παρακωλύονται στην αγορά πρώτων υλών και στην πώληση των προϊόντων τους (προφανώς αναφορικά με την τιμή και την ποσότητα). Απαγορεύεται οποιαδήποτε μυστική συμφωνία προς ζημία και βλάβη του εμπορίου⁵⁵. Ο όρος αυτός αντιβαίνει στις περιοριστικές πρακτικές συναφίων στη προμήθεια και διάθεση αγαθών, διάχυτες στον κόσμο των συναφίων της Βαλκανικής. Έτσι, στο καταστατικό των σκυτοτόμων της Σκοπέλου του 1833 ορίζεται ότι «οὐδείς τῶν ὑποφαινομένων συντεχνιῶν δύναται νὰ συμφωνήσῃ νὰ ἀγοράσῃ ἰδιαιτέρως φανερά ἢ μυστικά ὅποιαδήποτε πράγμα τῆς τέχνης των, ἐπὶ ποινῇ προστίμου πεντήκοντα δραχμῶν»⁵⁶.

12. Το άρθρο αποτελεί στην ουσία εξειδίκευση του πρώτου άρθρου. Ορίζεται ότι η υποχρεωτική συμμετοχή στα συνάφια εκτείνεται και σε εκείνους που έρχονται από άλλη πόλη. Στο *ισνάφι* τῶν νταμπάκηδων της Κοζάνης το 1826 υπάρχει όρος που επιτρέπει στους ξένους να εγγραφούν στο συνάφι πληρώνοντας κάποιο αυξημένο τέλος⁵⁷.

54. Βλ. Καλινδέρης (1958: 28, 35). Φιλιππούπολη, βλ. το συμφωνητικό των αμπατζήδων του 1804 στα *Θρακικά* 2 (1929) 330. Σκόπελο, βλ. το συμφωνητικό των σκυτοτόμων του 1833 στον Καλλιανό (1998: 162).

55. Ήδη ο Λούντζης (1856: 275) επεσήμανε την διαφοροποίηση των επτανησιακών συντεχνιών από τις αντίστοιχες μεσαιωνικές ευρωπαϊκές, αναφορικά με τους όρους άσκησης του βιοτεχνικού έργου. Επειδή οι συνθήκες γένεσης των συντεχνιών στα Επτάνησα ήταν διαφορετικές από τις γενεσιουργές αιτίες των μεσαιωνικών ευρωπαϊκών συντεχνιών, οι επτανησιακές συντεχνίες δεν καταπίεσαν την βιομηχανική ή εμπορική ελευθερία αλλά προήγαγαν την αλληλεγγύη και την φιλανθρωπία μεταξύ των μελών τους.

56. Βλ. Καλλιανός (1996: 219). Οι παραπάνω περιορισμοί χαλαρώνουν όταν πρόκειται για την κατασκευή βαρελιών για οικιακή χρήση. Παρόμοιοι περιορισμοί εμφανίζονται στο *Επαρχικό Βιβλίο* βλ. Χριστοφιλόπουλος (1935: 58-59), Νεράντζη-Βαρμάζη (1989: 355) και (1997: 358). Για τις πρακτικές εφοδιασμού βλ. Ασδραχάς (1983). Για τις περιοριστικές πρακτικές στο συνάφι των μπακάληδων της Πάτρας, βλ. Λουκάτος (1986: 307), Κοζάνη, Καλινδέρης (1958: 28, 36 και 46), Λάρισα, Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη (1990: 313), Φιλιππούπολη, *Θρακικά* 2 (1929) 330, Διδυμότειχο, Μανάκας (1955: 143), Μοσχόπολη, Βέης (1928-1929: 527), Βενετία, Mackenney (1987: 17).

57. Βλ. Ζώης (1893: 37-42), Καλινδέρης (1958: 47) και Ασδραχάς (1983: 105). Επίσης, στο *συνάφι* τῆς ραπτικῆς τέχνης τῆς Ὑδρας (*Αρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας*, 6, 224) προβλέπεται διαδικασία εξέτασης ενώπιον του πρωτομάστορα, ο οποίος αποφασίζει για το εάν μπορεί να ασκήσει το επάγγελμα. Η συμμετοχή ξένων ήταν ευπρόσδεκτη σε πολλές επαγγελματικές συντεχνίες των ιταλικών πόλεων, Βενετία βλ. Chambers & Pullan (1992: 283), Παλέρμο βλ. Oddo (1991).

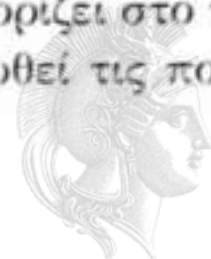

13-16. Σε αυτό καθώς και στα υπόλοιπα τρία άρθρα ο Νικ. Γερακάρης εντάσσει τα συνάφια στο συμβολικό κόσμο της πόλης. Ειδικότερα, στην εορτή του προστάτη αγίου, ο αρχιτεχνίτης προσκαλεί τον Διοικητή να συμπανηγυρίσει τη μνήμη του αγίου στην εκκλησία. Μ' αυτόν τον τρόπο, το συνάφι έρχεται, έστω και για μια μέρα, στο προσκήνιο της κοινωνικής ζωής⁵⁸. Η πρόσκληση για τον συνεορτασμό της μνήμης του προστάτη αγίου εξειδικεύεται στο άρθρο 14. Πιο συγκεκριμένα, το συνάφι με τη σημαία του, εν είδει ταυτότητας, πηγαίνει στο Διοικητήριο όπου είναι συναθροισμένες οι Αρχές και όλοι μαζί μεταβαίνουν στην εκκλησία. Μετά το τέλος της λειτουργίας, το συνάφι συνοδεύει τις αρχές στο Διοικητήριο, και εν συνεχεία τον αρχιτεχνίτη στο σπίτι του. Στο επόμενο άρθρο ο συντάκτης εξειδικεύει την παράταξη και εμφάνιση του συντεταγμένου συναφίου. Τα συνάφια αποτελούν κομμάτι, τμήμα του δημοσίου χώρου. Γι' αυτό και προσκαλούνται, μέσω των αρχιτεχνιτών, να παραστούν σε δημόσιες τελετές. Η σειρά κατάταξης τους (και εμφάνισης τους στη δημόσια σκηνή) αποτελεί προνόμιο του Διοικητή. Είναι βέβαιο ότι μ' αυτόν τον τρόπο απεικονίζονταν ιεραρχίες και συλλογικές αξίες. Η σειρά κατάταξης προϋποθέτει αξιολογήσεις με κριτήρια οικονομικής σπουδαιότητας και κοινωνικής θέσης, και ενδεχομένως βαθμό νομιμοφροσύνης στην εκάστοτε κυβέρνηση⁵⁹.

17. Σε αυτό το άρθρο εκφράζεται μια γενική αρχή της θεώρησης των συντεχνιών, δηλαδή ότι τα συνάφια οφείλουν να ασχολούνται μόνο με τα της τέχνης τους. Η θεώρηση αυτή υποκρύπτει τον φόβο εμπλοκής των συ-

58. Βλ. γενικά Χατζημιχάλη (1953: 285), Καλινδέρης (1973: 46επ) και *ΙστΕλλΕθν* 10, 455. Ειδικότερα Ζάκυνθος, Ζώης (1893: 130), Θράκη, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 111-112), Κωνσταντινούπολη, Μακρής (1986), Φιλιππούπολη, Αποστολίδης (1959: 373), Διδυμότειχο, Μανάκας (1955: 189 και 144) Κοζάνη, Καλινδέρης (1958: 27).

59. Για παρελάσεις και πομπές συντεχνιών στην Κωνσταντινούπολη, βλ. Πιτσάκης, Κ. Γ. (2000) «Μια αφανής μαρτυρία για την εορτή των «Αγίων Νοταρίων» στην Κωνσταντινούπολη» *Βυζαντινά* 21, 419-434 και Τρωϊάνος, Σπ. Ν. (2000) «Οι σπουδές του δικαίου στο Βυζάντιο, ιδιαίτερα στη Μακεδονία κατά τον δέκατο τέταρτο αιώνα» *Βυζαντινά* 21, 475-492. Για τη συμμετοχή συναφιών σε δημόσιες τελετές στην Οθωμανική αυτοκρατορία, βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 114). Στη Ζάκυνθο οι συντεχνίες όφειλαν, επι ποινή προστίμου (βλ. την από 24 Απριλίου 1666 προκήρυξη του προβλεπτού Βαρβαρίγου), να παρακολουθούν συντεταγμένες τις διάφορες θρησκευτικές και πολιτικές πομπές, Λούντζης (1855: 277), Ζώης (1893: 29 και 98) και για την Κέρκυρα, Νικηφόρου, Α. (1999) *Δημόσιες τελετές στην Κέρκυρα κατά την περίοδο της Βενετικής κυριαρχίας, 14ος-18ος αι., Αθήνα*. Στην Κρήτη υπήρξαν και διαμάχες σχετικά με τη σειρά παρέλασης των συντεχνιών σε λιτανεία, βλ. Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου (1981: 134 αρ. 2 και 137 αρ. 3) και Παπαδάκη, Ασπ. (1995) *Θρησκευτικές και κοσμικές τελετές στη βενετοκρατούμενη Κρήτη*, 126-128 και 139-142, Ρέθυμνο. (Νέα Χριστιανική Κρήτη, Παράρτ. 1) Στην ιταλική πόλη του Sassari η συντεχνία των ραπτών ορίζει στο τροποποιηθέν καταστατικό της του 1782 τη διάταξη με την οποία θα ακολουθεί τις πομπές, Zanetti (1961: 57 κεφ. 7). Για το Παλέρμο, βλ. Oddo (1991: 39).

τεχνιών σε κοινωνικο-πολιτικές αντιθέσεις, φόβος ο οποίος εκφράζεται ανοικτά στη συνέχεια.

18-21. Ο Διοικητής ασκεί εποπτικό ρόλο επί των υποθέσεων του σωματείου. Οποιαδήποτε συνέλευση μη εγκεκριμένη από τον Διοικητή θεωρείται παράνομη. Ο αρχιτεχνίτης οφείλει να αναφέρει εγγράφως την ανάγκη σύγκλησης καθώς και την ημερήσια διάταξη. Το ίδιο συνέβαινε στη Ζάκυνθο σύμφωνα με τον Ζώη (1893: 27 και 81) αλλά και σε κάποιες ιταλικές πόλεις όπως στο Sassari, και στη Βενετία⁶⁰. Όταν εκδοθεί από τον Διοικητή η άδεια για τη σύγκληση της Συνέλευσης (τακτικής ή έκτακτης), λαμβάνει χώρα η συνέλευση, στην οποία προεδρεύει ex officio ο αρχιτεχνίτης. Ο εποπτικός ρόλος του Διοικητή εκτείνεται μέχρι την υποβολή αντιγράφου των πρακτικών της συνέλευσης μετά το τέλος της από τον αρχιτεχνίτη⁶¹. Στο άρθρο 20 ορίζεται ότι οι συνελεύσεις γίνονται σε κάποια εκκλησία και δημόσια. Το ερώτημα που εύλογα προκύπτει είναι εάν η επιλογή της εκκλησίας ως τόπου διαξαγωγής των συνελεύσεων αποτελεί επιλογή του συντάκτη του Διοργανισμού, εδραιωμένη σε κάποιες βενετικές ή ιταλιώτικες επιρροές⁶², ή σε αναγκαιότητα, ελλείψει άλλων διαθέσιμων δημοσίων χώρων⁶³. Στο άρθρο 21 ο Νικ. Γερακάρης επανέρχεται στο ζήτημα των μη εγκεκριμένων συνελεύσεων. Οι συνελεύσεις που δεν γίνονται δημοσίως (δηλαδή σε εκκλησία) ή χωρίς την άδεια του Διοικητή, θεωρούνται εξορισμού συνομωτικές, διαλύονται και ο αρχιτεχνίτης αποβάλλεται από το συναφι. Η ποινή αποβολής είναι βαριά, γιατί συνεπάγεται την απώλεια δυνατότητας άσκησης του επαγγέλματος του.

22. Ένα από τα πιο ουσιαστικά στοιχεία για την κατανόηση του Διοργανισμού διατυπώνεται στο άρθρο αυτό. Πιο συγκεκριμένα, καθιερώνεται η αντικειμενική ευθύνη του αρχιτεχνίτη για κάθε στασιώδες ή ταραχοποιό κίνημα του συναφίου.

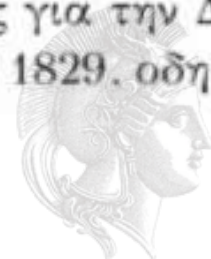
23. Ο Διοικητής ασκεί πειθαρχική εξουσία επί των αξιωματούχων του συναφίου. Εάν κάποιος αξιωματούχος αποδειχθεί κακοποιός, ταραξίας ή

60. Sassari, Zanetti (1961: 46), Βενετία, Mackenney (1987: 25).

61. Στην τροποποίηση του καταστατικού της συντεχνίας των υποδηματοποιών της Ζακύνθου του 1833, ορίζεται ότι οι αξιωματούχοι διορίζονται από την Διοίκηση, Ζώης (1893: 48).

62. Βενετία, Chambers & Pullan (1992: 285), Ζάκυνθος, Κατράμης (1880: 468), Ζώης (1893: 27).

63. Οι αδελφότητες χρησιμοποιούσαν χώρο σε εκκλησίες για τις συνελεύσεις τους, Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου (1981: 126). Κατά την καποδιστριακή περίοδο οι εκκλησίες χρησιμοποιούνταν για άλλους, μη λατρευτικούς, σκοπούς, όπως για την εκλογή των "εκλογέων" οι οποίοι με τη σειρά τους θα εξέλεγαν τους πληρεξουσίους για την Δ' Εθνική Συνέλευση. Βλ. Γενική Εφημερίς της Ελλάδος αρ. 21-22/16 Μαρτίου 1829, οδηγία 10.050/4 Μαρτίου 1829, άρθρο 2. (και ΕΚΕΙΕΔ 14 (1967) 144)

κακής διαγωγής, ο Διοικητής τον αποβάλλει και συγκαλεί συνέλευση για την εκλογή αντικαταστάτη για το υπόλοιπο της θητείας⁶⁴. Ο αποβληθείς χάνει και το δικαίωμα ψήφου στην εκλογή αντικαταστάτη. Οι λόγοι αποβολής δεν εξειδικεύονται αλλά θα πρέπει να συνδέονται με ποινικά κολάσιμες ή και κοινωνικά καταδικαστέες πράξεις⁶⁵.

24. Όποιος αποβληθεί από το συνάφι δεν μπορεί να ασκήσει την τέχνη του στην περιφέρεια του οποίου λειτουργεί το συνάφι έως ότου αποκατασταθεί. Πρόκειται για ιδιαίτερα βαριά ποινή αποκλεισμού από το κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι.

25. Το άρθρο αυτό απαγορεύει την ανάμιξη του συναφίου ως οργανωμένου σώματος σε οποιαδήποτε διαφορά συντεχνίτη, με σκοπό την υπεράσπιση του. Φαινομενικά η ρύθμιση αντιβαίνει την αρχή της αλληλεγγύης που εξυπηρετεί το συνάφι. Παρόμοια διάταξη δεν εμφανίζεται σε άλλες συντεχνίες. Στη Λάρισα μάλιστα το ρουφέτι τών σερτζήδων επιτρέπει την βοήθεια προς μαγίστορα, ορφανό ή ανήλικο όταν καταστρατηγούνται οι όροι του συμφωνητικού τους που αφορά τη μεταβίβαση εργαστηρίου⁶⁶. Η ρύθμιση του Διοργανισμού μοιάζει να αποσκοπεί στη διάρρηξη σχέσεων εξάρτησης μεταξύ των τεχνιτών και των αξιωματούχων του συναφίου (και ενδεχόμενη ανάπτυξη πελατειακών σχέσεων) αλλά και στη μεταμόρφωση του συναφίου σε ισχυρή ομάδα πίεσης.

26. Η διαδικασία εκλογής αξιωματούχων του συναφίου ξεκινά με πρωτοβουλία του Διοικητή, ο οποίος προσκαλεί τους τεχνίτες σε δημόσια συνέλευση σε κάποια εκκλησία. Στη συνέλευση παρίσταται η επαρχιακή Δημογεροντία και προεδρεύει ο Διοικητής⁶⁷.

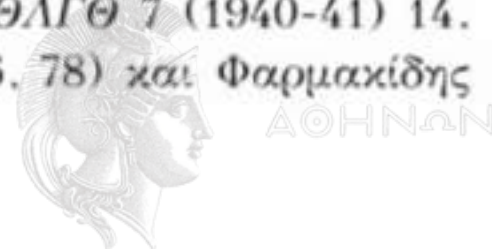
27-29. Σε πρώτη φάση ο Γραμματέας του Διοικητή κατέστρωνε τον κα-

64. Βλ. Φαρμακίδης (1926: 324). Ομοίως και στις θρησκευτικές αδελφότητες, βλ. Μοσχονάς (1987: 197).

65. Δεν θα πρέπει να συγχέουμε την αποβολή των αξιωματούχων όπως προβλέπεται από τον Διοργανισμό με την έκπτωση λόγω μη προσήκουσας εκτέλεσης των καθηκόντων, όπως προβλέπεται από το άρθρο 7 του συμφωνητικού των ραπτάδων της Πάτρας του 1829, βλ. Λουκάτος (1986: 303). Αποβολή μελών από την Κομπανία των πραγματευτών του Σίμπιου, Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 115).

66. Βλ. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη (1990: 313 αρ. 5) και Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 97).

67. Βυζάντιο: Χριστοφιλόπουλος (1935: 47). Επίσης, Ζώης (1893: 33 "καὶ κατέμπροστε εἰς τὸ Ἐκλαμπρότατο ρεγγιμέντο", 52 και 81), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 99), Μπάλλας (2001: 175). Στη Λευκάδα προέδρευαν οι Σύνδικοι, Μαχαιράς (1951: 130). Βενετία, βλ. Chambers & Pullen (1992: 289), Sassari, Zanetti (1961: 55 κεφ. 3). Στο ἔσναφι τῶν ἄμπατζήδων τῆς Φιλιππούπολης μὴ συμμετοχὴ σε συνέλευση, ἀν καὶ προηγουμένως εἶχε εἰδοποιηθεῖ, σήμαινε τὴν πληρωμὴ προστίμου, ΑΘΛΓΘ 7 (1940-41) 14. Διορισμός από τη διοίκηση αναφέρεται από τον Ζώη (1893: 76, 78) και Φαρμακίδης (1926: 324 επ.). Πρβλ. Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 277-78).

κατάλογο των συνερχομένων τεχνιτών και τον διάβαζε μεγαλοφώνως⁶⁸. Σε δεύτερη φάση ελάμβανε χώρα η ορκοδοσία των τεχνιτών. Ένας εφημέριος κρατούσε το Ευαγγέλιο, και ο γηραιότερος των συναθροισθέντων διάβαζε τον όρκο και οι υπόλοιποι συντεχνίτες επαναλάμβαναν. Οι τεχνίτες ορκίζονται ότι θα ψηφίσουν σύμφωνα με τη συνείδηση τους, με αμεροληψία και χωρίς προσωπικές συμπάθειες ή αντιπάθειες⁶⁹. Η αμεροληψία κατά την παρουσίαση απόψεων στη συνέλευση τονίζεται και στο συμφωνητικό της συντεχνίας των αμπατζήδων της Φιλιππούπολης του 1804⁷⁰. Μετά την ορκοδοσία, τα δύο γεροντότερα μέλη καταστρώνουν τον κατάλογο των υποψηφίων. Πρέπει να υπάρχουν τέσσερεις υποψήφιοι για τη θέση του αρχιτεχνίτη, τέσσερεις για του γραμματέα, και τέσσερεις για του ταμία, από τους οποίους επιλέγεται ο ένας⁷¹. Στη Ζάκυνθο οι υποψήφιοι κατέθεταν κάποιο ποσό στον ιερό ναό⁷².

30-31. Η ψηφοφορία γίνεται με ψήφο που ριχνόταν σε έναν από τους δύο καδίσκους, υπέρ ή κατά για τον καθένα υποψήφιο χωριστά. Κατά την διάρκεια της ψηφοφορίας, οι υποψήφιοι αποχωρούν από την αίθουσα και επανέρχονται όταν τελειώσει η ψηφοφορία.

32-36. Μετά την εκλογή των αξιωματούχων, ακολουθεί η ορκοδοσία τους. Οι εκλεγέντες ορκίζονται ότι θα ασκήσουν τα καθήκοντα τους με συνέπεια, ότι θα αποφύγουν να εμπλακούν σε κινήματα, ότι θα είναι νομιμόφρονες, περιοριζόμενοι στην αντιπροσώπευση των συμφερόντων του συναφίου⁷³. Ο Γραμματέας του Διοικητή κρατά το πρακτικό ψηφοφορίας και σημειώνει τα ονόματα των υποψηφίων και τις ψήφους που έλαβε ο καθένας. Οι πράξεις αυτές διαβάζονται μεγαλοφώνως και υπογράφονται από τον Διοικητή, τους δημογέροντες, την εφορευτική επιτροπή και τον Γραμματέα και κατατίθενται στο αρχείο του Διοικητή. Αντίγραφα αποστέλλο-

68. Παρομοίως στην διαδικασία εκλογής εκλεκτόρων για την εκλογή πληρεξουσίων, άρθρο 4 των οδηγιών με αριθμό 10.050/4 Μαρτίου 1829. (*Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, έτ. Δ' 21-22/16-3-1829)

69. Η αμεροληψία εμφανίζεται και στα καθήκοντα του προεστού στην Κομπανία των πραγματευτών του Σίμπιου. Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 154-57, 409-410). Παρόμοια διαδικασία και όρκος εμφανίζεται στο άρθρο 5 των οδηγιών με αριθμό 10.050/4 Μαρτίου 1829. (*Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, έτ. Δ' 21-22/16-3-1829)

70. Βλ. *Θρακικά* 2 (1929) 330 και Αποστολίδης (1959: 367).

71. Παρόμοιος όρος στην *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* 21-22/16-3-1829, άρθρο 6 των οδηγιών με αριθμό 10.050/4 Μαρτίου 1829.

72. Ζώης (1893: 34).

73. Για το κείμενο του όρκου βλ. Δημακοπούλου, Χ. Γ. (1981) "Ο κώδιξ των όρκων της ελληνικής πολιτείας" *ΔΙΕΕΕ* 24, 537-572. Όρκος προεστού στην κομπανία πραγματευτών του Σίμπιου. Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 409-410). Ορκοδοσία των εκλεγέντων αξιωματούχων με πανηγυρικό χαρακτήρα ελάμβανε χώρα και στη συντεχνία των ραπτών του Sassari, Zanetti (1961: 57 κεφ. 6).

νται στη δημογεροντία και στον αρχιτεχνίτη⁷⁴. Στην Ύδρα η εκλογή πρωτομάστορα επικυρωνόταν από την Δημογεροντία. Η εκλογή των αξιωματούχων ολοκληρώνεται με την υπογραφή των πρακτικών και έτσι λύεται η συνέλευση. Οι τεχνίτες, εν σώματι και με τη συνοδεία μουσικής, οδηγούν τον Διοικητή, τους δημογέροντες και τους εκλεγέντες στο κατάστημα τους και έπειτα επιστρέφουν στις δουλειές τους. Ο πανηγυρικός χαρακτήρας που δίνεται στην εκλογή των αξιωματούχων αποτελεί είδος δήλωσης στην κοινότητα⁷⁵. Οι εκλεγέντες αξιωματούχοι εφοδιάζονται με μία βεβαίωση (δήπλομα) από τον Διοικητή.

37-39. Ο αρχιτεχνίτης είναι υπεύθυνος για την διαχείριση καθώς και για τις βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν στο συνάφι. Ο αρχιτεχνίτης φροντίζει για την τιμιότητα των συντεχνιτών κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους⁷⁶.

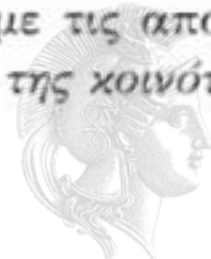
40-41. Στα άρθρα αυτά α) καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του αρχιτεχνίτη για την ηθική και πολιτική διαγωγή των συντεχνιτών, και β) καθορίζονται τα όρια της πειθαρχικής εξουσίας του αρχιτεχνίτη επι των υπολοίπων συντεχνιτών. Σε πρώτη φάση, ο αρχιτεχνίτης νουθετεί τον παρεκτραπέντα. Σε περίπτωση που, παρά τις νουθεσίες, ο παρεκτρεπόμενος συνεχίζει, ο αρχιτεχνίτης μπορεί να επιβάλλει πρόστιμο ορισμένου ύψους, πληρωτέο στο ταμείο του συναφίου. Σε περίπτωση που συνεχισθεί η κολλάσιμη συμπεριφορά, ο τεχνίτης καταγγέλλεται στο Διοικητή⁷⁷. Εκείνο που παραμένει ασαφές είναι τι είδους συμπεριφορά εμπίπτει στην πειθαρχική

74. Για τη Ζάκυνθο βλ. το πρακτικό εκλογής "τῆς μαιστράντζας τῶν τζαγγαράδο" της 5ης Μαΐου 1695, στου Ζώη (1893: 32-33). Για τις αδελφότητες, βλ. Μοσχονάς (1987: 195).

75. Στη Ζάκυνθο, ο εκλεγείς αξιωματούχος μεταφερόταν στους ώμους των τεχνιτών μέχρι το σπίτι του, βλ. Κατράμης (1880: 468) και Ζώης (1893: 27). Ο Κατράμης προσθέτει ότι στο δρόμο ραίνονταν με άνθη και ζαχαρωτά και νεαροί τραγουδούσαν. Η Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 99) χρησιμοποιεί τα στοιχεία από τη Ζάκυνθο αλλά δεν αναφέρει παρόμοιες τελετές στη Θράκη. Ο Shkodra (1975: 68) αναφέρεται σε τελετές αναγόρευσης που συνοδεύονταν από γλέντια σε ισλαμικά ισνάφ.

76. Κατά τη βυζαντινή περίοδο ο αργυροπράτης που χρησιμοποιούσε δόλο στο ασήμι που κατεργαζόταν, ετιμωρείτο με χειροκοπία, Έπαρχικόν Βιβλίον II 5. Στο έσνάφι τῶν ἀμπατζήδων της Φιλιππούπολης ο πρωτομάστορας "ἐφρόντιζε περὶ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ τιμίας ὕφ' ἐκάστου ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος πρὸς πρόοδον καὶ εὐδοκίμησιν αὐτοῦ καὶ πρὸς πρόληψιν οἰασδῆποτε δυσφημῆσεως". Βλ. και Παπαχριστοδούλου (1951: 57), Χατζημιχάλη (1953: 289). Στη Βενετία, οι συντεχνίτες όφειλαν να καταγγείλουν όποιον μεταχειριζόταν δόλο, Mackenney (1987: 26).

77. Βυζάντιο, Νεράντζη-Βαρμάζη (1989: 356) και (1997: 359). Στο συνάφι της ραπτικής τέχνης προβλέπεται ότι εκείνος που δε συμμορφώνεται με τις αποφάσεις του πρωτομάστορα παραπέμπεται στην κοινή καγκελλαρία, Αρχεῖον της κοινότητος Ύδρας 6, 224.

ξουσία του αρχιτεχνίτη⁷⁸; Στο ρουφέτι των γουναράδων της Κοζάνης, η παράβαση των όρων του συμφωνητικού του 1786 τιμωρούνταν με πρόστιμο 10 ασλάνια, αποδοτέα κατά το 1/3 στον Αγ. Νικόλαο, το 1/3 στο Δεπότι, και το τελευταίο 1/3 στο ρουφέτι⁷⁹. Η Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 107) αναφέρεται σε μια σειρά παραβατικών συμπεριφορών που τιμωρούνταν στα πλαίσια των συντεχνιών, αλλά αφορούν συνήθως είτε την έλλειψη εμβασμού προς τους αξιωματούχους της συντεχνίας, είτε την απείθεια σε αποφάσεις του πρωτομάστορα ή/και της γενικής συνέλευσης⁸⁰. Η "ήθική και πολιτική διαγωγή" σίγουρα δεν μπορεί να συνδέεται με παραβάσεις του καταστατικού. Έχει μάλλον σχέση με την κοινωνικο-πολιτική δραστηριότητα των συντεχνιών, εάν ενδεχομένως έρχονται σε αντίθεση με την κυβέρνηση⁸¹. Εκτός από τα πρόστιμα, άλλες ποινές που μπορούσαν να επιβληθούν ήταν το κλείσιμο του εργαστηρίου και ο αφορισμός⁸².

42. Ο αρχιτεχνίτης φροντίζει για την ανταμοιβή από τον Διοικητή εκείνου που επιφέρει βελτιώσεις στην τέχνη. Δεν εξειδικεύεται όμως τι είδους ανταμοιβή...

43. Στο άρθρο αυτό προσδιορίζεται η διαιτητική αρμοδιότητα του αρχιτεχνίτη. Ο αρχιτεχνίτης μπορεί να επιχειρήσει συμβιβασμό α) για διαφορές μεταξύ συντεχνιών που ανάγονται στην άσκηση της τέχνης τους και β) για διαφορές μεταξύ συντεχνιών και τρίτων που ανάγονται στην άσκηση κάποιας δραστηριότητας (ίσως προμήθειας και διάθεσης ειδών). Σε περίπτωση αποτυχίας του συμβιβασμού, τα μέρη μπορούν να προσφύγουν στα δικαστήρια. Η απόπειρα συμβιβασμού ήταν ιδιαιτέρως διαδεδομένη στον κόσμο των συντεχνιών⁸³. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στο ρου-

78. Ποινικά κολάσιμες συμπεριφορές περιελάμβαναν αυθάδεια, απρεπής διαγωγή ή κακολογία, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 107). Σε διαταγή του βαλή των Τρικάλων του έτους 1834, οι πρωτομάστορες όφειλαν να φροντίζουν για την ευταξία των συναφίων, Φαρμακίδης (1926: 324επ).

79. Βλ. Καλινδέρης (1958: 29). Παρόμοιοι όροι στο *ισνάφι τών νταμπάκιδων* (1826), στο *ισνάφι τὸ ὕφαντάδικον* (1827) και στο συμφωνητικό διαφόρων συντεχνιών (1789). Να σημειωθεί ότι η ερμηνεία του Παπαχριστοδούλου (1951: 57) ότι η γενική συνέλευση επέβαλε ποινές αποτελεί γενίκευση.

80. Η Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 67) αναφέρεται στην επιβολή ποινών σε μέλη για καταχρήσεις από την δωδεκάρα στη συντεχνία των τεκτόνων της Φιλιππούπολης. Παρόμοια καθήκοντα ασκεί και ο πρωτομάστορας στην Ύδρα (Αρχεῖον της Κοινότητος Ύδρας, 6, 209).

81. Βλ. θέσπισμα του 1666 της Κομπανίας των πραγματευτών του Σίμπιου "Εν πρώτοις, νὰ τιμοῦμεν καὶ νὰ εὐφημοῦμεν τὸν Ρήγαν μας, καὶ τὸ Τανάτζι του, καὶ ποσῶς νὰ μὴν τοὺς κακοκρένωμεν μήτε ἐδῶ, μήτε εἰς ξένον Τόπον, ὅπου καὶ ἂν περιπατοῦμεν" Τσοῦρκα-Παπαστάθη (1994: 287).

82. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 108-109).

83. Βλ. Γκίνης (1966: αρ 789) όπου στις απαντήσεις ερωτημάτων των αντιπροσώπων

φέτι τῶν μπακάλιδων της Μοσχόπολης, η υποβολή της διαφοράς στο ρουφέτι ήταν υποχρεωτική⁸⁴.

44. Εκτός όμως από την διαιτησία του αρχιτεχνίτη, οι συντεχνίτες, για την επίλυση των διαφορών τους, είχαν στη διάθεση τους και τη διαδικασία της αιρετοκρισίας. Σε αυτό το άρθρο προβλέπεται η δυνατότητα προσφυγής σε αιρετοκρισία σε περιπτώσεις διαφοράς από την άσκηση της τέχνης, μεταξύ τεχνιτών ακόμα και διαφορετικών συναφίων (κατά μείζονα λόγο και μεταξύ συντεχνιτών του ίδιου συναφίου). Οι αντίδικοι μπορούσαν να ορίσουν δύο ή περισσότερους συντεχνίτες ο καθένας ως κριτές. Η απόφασή τους είναι αμετάκλητη⁸⁵.

45. Ο αρχιτεχνίτης αναφέρει και συνεργάζεται με τον Διοικητή για τις ανάγκες του συναφίου⁸⁶.

46. Ο αρχιτεχνίτης μπορεί να συντάξει ιδιαίτερο κανονισμό του συναφί-

των συμμάχων Αυλών του 1828 αναφέρεται ότι "αί βιομηχανικαί κοινωνίαι είχαν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγωσιν ἀντιπροσώπους, οἵτινες ἔκρινον αὐθαιρέτως τὰς μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν διαφορὰς". Παρόμοια πρακτική εμφανίζεται ήδη από τα βυζαντινά χρόνια, *Ἐπαρχικόν Βιβλίον* I 11 "Ὁ ταβουλλάριος ἀδικούμενος πὰρ' ἐτέρου πρότερον τῷ πριμικηρίῳ ἐγκαλείτω, ἔπειτα ἐν μείζονι τοῦ ἐπάρχου κριτηρίῳ· εἰ δὲ τοῦτο οὐ ποιήσῃ, ἐκπιπτέτω τῆς αὐτοῦ δίκης". Επίσης, βλ. Χιώτης (1858: 407), *Θρακικά* 2 (1929) 326, Βισβίζης (1941: 253 αρ. 97-98 και 268 αρ. 141-42), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 104), Μανάκας (1955: 189), Καλινδέρης (1958: 59, 68), Λουκάτος (1986: 302 και 307), Μπάλλας (2001: 172-73) και *Αρχεῖον της Κοινότητος Ὑδρας*, 6, 209, 224 και 291. Πρβλ. Παπαχριστοδούλου (1951: 57) που μιλά για αποκλειστική δικαιοδοσία του πρωτομάστορα. Βλ. όμως και την πρόβλεψη στην απόφαση του βαλὴ Τρικάλων για την εκδίκαση των διαφορών των εσναφλήδων από τους 12 πρωτομάστορες και τους 2 βεκίληδες σε συνεννόηση με τον πασά, Φαρμακίδης (1926: 324). *Κομπανία πραγματευτῶν Σίμπιου*, Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 288-89, 291, 298, 310).

84. Βέης (1928-29: 527) "ἔβδομον, ἂν τύχῃ ἓνας ἀδελφὸς ὁποῦ νὰ ἀδικῇται ἢ νὰ ὑβρίζεται ἢ νὰ ἀτιμάζεται, δὲν ἔχει θέλημα νὰ ὑπάγῃ ἄλλοῦ διὰ ἐκδίκησιν, μόνον νὰ παρασταθῇ εἰς τὸ ρουφέτιον καὶ τότε γίνεται ἡ πρέπουσα τιμωρία". Βλ. *ΑΘΛΓΘ* 7 (1940-41) 10 και *Θρακικά* 2 (1929) 355. Πρβλ. όμως και Καλλιανός (1998: 163) όπου προβλέπεται ότι οι συντεχνίτες "κατὰ τὰς περιστάσεις θέλουν καταδιώκει (καὶ) εἰσάγει εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον τὸν παραβάτη τῶν ἀνωτέρω ἄρθρων".

85. Για την αιρετοκρισία βλ. Τουρτόγλου, Μ. Α. (1998) "Η αιρετοκρισία στα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου πελάγους (17ος - 19ος αι.). Επιβιώσεις του δικαίου των Βυζαντινών" στον *Τιμητικό τόμο καθηγητῆ Βασ. Σαρσέντη*, 413 επ., Πειραιάς, (επίσης και Τουρτόγλου, Μ. Α. (2000) *Μελετήματα Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου* III, 241-250, Αθήνα) Στο *Νομικὸ του Θεοφίλου Καμπανίας*, το οποίο συντάχθηκε το 1788, ρητῶς αναφέρεται η πρακτική της αιρετοκρισίας στα συνάφια και ανάμεσα στους πραγματευτές (κεφ. 34.2).

86. Βλ. Κατράμης (1880: 468) και Ζώης (1893: 28), ο οποίος παραπέμπει σε "δουκικό διάταγμα" της 2ας Σεπτεμβρίου 1632 σύμφωνα με το οποίο οι αρχιτεχνίτες μπορούσαν να παρουσιαστούν ενώπιον του Προβλεπτή και να θέτουν τα προβλήματα της συντεχνίας τους. Επίσης, Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 103).

ου, τον οποίο πρέπει να παραδώσει στον Διοικητή για να εγκριθεί από την Κυβέρνηση. Αντικείμενο του ιδιαίτερου κανονισμού μπορεί να ήταν η ρύθμιση εσωτερικών ζητημάτων, όπως το ύψος του τέλους εγγραφής στη συντεχνία, οι όροι εξέλιξης των τεχνιτών, η διαδικασία εκλογής νέων μαστόρων, άλλα ζητήματα πειθαρχικής εξουσίας επί των μελών και άλλα θέματα που δεν ρυθμίζονται από τον Διοργανισμό⁸⁷.

47. Ο αρχιτεχνίτης υπέχει αντικειμενική ευθύνη για οποιαδήποτε αναταραχή προκληθεί από το συνάφι του, ή συμμετάσχει ο ίδιος σε οχλαγωγία, ή το συνάφι, ή μέλος ή μέλη του συναφίου⁸⁸.

48-49. Ο αρχιτεχνίτης υπογράφει όλα τα έγγραφα που αφορούν το συνάφι, μαζί με τον γραμματέα. Επίσης εντέλλει εγγράφως τον Ταμία για τη διενέργεια πληρωμών, την είσπραξη συνεισφορών ή άλλων πληρωμών.

50. Ο αρχιτεχνίτης κατανέμει στους συντεχνίτες τα ορφανά παιδιά για μαθητεία.

51. Σε περίπτωση θανάτου συντεχνίτη, ο αρχιτεχνίτης προσκαλεί τους συντεχνίτες να συνοδεύσουν τον νεκρό εν σώματι⁸⁹.

52-53. Διορίζει αναπληρωτές σε περίπτωση που ο Ταμίας ή ο Γραμματέας ασθενήσουν βαριά. Σε περίπτωση θανάτου του Ταμία ή του Γραμματέα, ο αρχιτεχνίτης ενημερώνει τον Διοικητή για να συγκαλέσει συνέλευση για την εκλογή αντικαταστάτη.

54-55. Σε περίπτωση βαριάς ασθένειας του αρχιτεχνίτη, ο Γραμματέας ενημερώνει τον Διοικητή, ο οποίος διορίζει άλλον από το συνάφι. Σε περίπτωση θανάτου του αρχιτεχνίτη, ο Διοικητής, συγκαλεί συνέλευση για την εκλογή αντικαταστάτη. Στην περίπτωση θανάτου του αρχιτεχνίτη, ο Γραμματέας ειδοποιεί τον Διοικητή, ο οποίος προσκαλεί όλα τα συνάφια στην εκφορά του νεκρού.

56. Στο τέλος της θητείας, ο αρχιτεχνίτης ειδοποιεί τον Διοικητή για την

87. Βλ. Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 91-93). Ιδιαίτεροι κανονισμοί συντεχνιών εγκρίνονταν από την Γερουσία στο Παλέρμο, βλ. Oddo (1991: 46-47). Η Πανοπούλου (1995: 615) αναφέρει τον ορισμό πληρεξουσίου αδελφότητας για να ζητήσει από την Βενετική διοίκηση του Χάνδακα την άδεια τήρησης καταστατικού (1637).

88. Πρβλ. *Έπαρχικόν Βιβλίον* VII 6: ἡ ταραχώδης τυγχάνων, αποβάλλεται από τη συντεχνία. Επίσης στη Βενετία τον Σεπτέμβριο του 1543 οι αξιωματούχοι της συντεχνίας των Γερμανών αρτοποιών αποβλήθηκαν από τη συντεχνία ως "seduttori et capo setta", Chambers & Pullan (1992: 289 αρ. 11).

89. Βλ. και *Έπαρχικόν Βιβλίον* I 26 με ποινή για όποιον, χάριν κέρδους, απέχει. Παρόμοιος όρος εμφανίζεται στο τυπικό της αδελφότητας της μονής Ναυπακτιώτισσας, J. Nesbitt & J. Wiita (1975) "A confraternity of the Comnenian era" BZ 68, 381. Βλ. επίσης Χιώτης (1858: 407), Ζώης (1893: 29, 40), Γουγούσης (1926: 280), Βέης (1928-29: 528), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 96), Λουκάτος (1986: 306) αλλά και Zanetti (1961: 68 κεφ. 32).

ημέρα που θα πρέπει να συγκληθεί συνέλευση, στην οποία λογοδοτεί, όπως και ο Γραμματέας και ο Ταμίας.

57-59. Ο Γραμματέας έχει την ευθύνη για τα αρχεία του συναφίου, την ασφάλεια του και τη σφραγίδα του. Διατηρεί τρία βιβλία, ένα μητρώο μελών, ένα πρωτόκολλο εγγράφων, και ένα βιβλίο πληρωμών⁹⁰. Τέλος, υπογράφει και σφραγίζει τα έγγραφα που εκδίδει ο αρχιτεχνίτης.

60-63. Ο Ταμίας είναι υπεύθυνος για τα χρήματα και τα πράγματα του συναφίου. Δεν μπορεί να δεχθεί ή να δώσει καμιά ποσότητα χρημάτων ή πραγμάτων χωρίς επίσημη παραγγελία του αρχιτεχνίτη, και παρέχει αποδεικτικά πληρωμής. Διατηρεί βιβλίο εσόδων και εξόδων, και τέλος φυλάει τη σημαία του συναφίου, την οποία δεν δίνει χωρίς την έγγραφη άδεια του αρχιτεχνίτη⁹¹.

64-65. Ο κάθε συντεχνίτης οφείλει σεβασμό στους αξιωματούχους του συναφίου και στους συντεχνίτες. Είναι, επίσης, υποχρεωμένος να υπακούει στις επιταγές του αρχιτεχνίτη, αναφορικά με την άσκηση της τέχνης του⁹².

66-67. Οι συντεχνίτες υποχρεούνται να αναφέρουν την κακή διαγωγή

90. Η πληροφορία που παραδίδει ο Ζώης (1893: 52) είναι ιδιαίτερα πολύτιμη για την εκτίμηση των επιρροών που παρουσιάζει ο Διοργανισμός. Ο Ζώης, αναφερόμενος στις συντεχνίες της Κεφαλονιάς, βάσει μιάς διαταγής της 28ης Απριλίου 1692, αναφέρει ότι εκτός από τον Πρώτο εκλέγονταν και 3 σύνδικοι, δηλαδή 2 επίτροποι και ένας γραμματέας, του οποίου αποστολή ήταν να τηρεί 2 βιβλία, ένα μητρώο μελών και ένα βιβλίο εσόδων-εξόδων. Το ίδιο δε συνέβαινε και στην Κέρκυρα. Στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, γραμματέας εμφανίζεται στο έσνάφι τών δουλγέρηδων, ΑΘΛΓΘ 1 (1934-35) 102-130. Στη Σκόπελο εμφανίζονται οι όροι γραμματικός σε συμφωνητικό του 1832 [Καλλιανός (1996: 217 αρ. 1)] και γραμματέας σε συμφωνητικό του 1833 [Καλλιανός (1996: 218 αρ. 2)].

91. Στην τροποποίηση του καταστατικού της συντεχνίας των υποδηματοποιών της Ζακύνθου (1 Απριλίου 1833), ο αρχιτεχνίτης είναι εκείνος που κρατά τη σημαία και το ταμείο, ενώ προηγουμένως τη διαχείριση του Ταμείου είχαν 3 επίτροποι. (Ζώης 1893: 47-50). Το ίδιο συμβαίνει και στο έσνάφι τών άμπατζήδων της Φιλιππούπολης, Θρακικά 2 (1929) 326. Πρβλ. όμως και το αυθαίρετο συμπέρασμα των Παπαχριστοδούλου (1951: 57) και Σταλίδη (1974: 24) για την ύπαρξη ταμία και κλητήρα, ως σταθερών αξιωματούχων των συναφίων.

92. Σεβασμός στον πρωτομάστορα, Φαρμακίδης (1926: 324επ), Βέης (1928-29: 527) με απειλούμενη ποινή σε περίπτωση απείθειας την εκδίωξη από το ρουφέτι, Καλινδέρης (1958: 28), Καλλιανός (1996: 221 αρ. 4), Αποστολίδης (1959: 373) απειλή τιμωρίας σύμφωνα με τους εθιμικούς κανόνες της συντεχνίας. Υπακοή στις επιταγές του αρχιτεχνίτη, Φαρμακίδης (1926: 326επ), Βέης (1928-29: 528), Βουραζέλη-Μαρινάκου (1950: 107), Σαμαράς (1954: 84), Αποστολίδης (1959: 373), Καλλιανός (1996: 221 αρ. 4), και Αρχείον της Κοινότητος Ύδρας, 6, 224. Σεβασμός μεταξύ μαστόρων, Θρακικά 2 (1929) 329. Κομπανία των πραγματευτών του Σίμπιου, Τσούρκα-Παπαστάθη (1994: 228-31, 283-84 και 288).

συναδέλφου τους με σκοπό τον σωφρονισμό του. Απαγορεύεται δε να εμπλέκονται σε στάσεις και σε κινήματα⁹³.

68. Οι συντεχνίτες έχουν το δικαίωμα να παραπονούνται τον Διοικητή, εάν αδικούνται ή κατατρώχονται από τον αρχιτεχνίτη⁹⁴.

93. Παρόμοιος όρος στη Βενετία, Mackenney (1987: 26).

94. Βλ. όμως και Βενετία, όπου οι τεχνίτες μπορούσαν να προσφύγουν κατά αποφάσεων των δικαιοδοτικών οργάνων της συντεχνίας στην Giustizia Vecchia, η οποία επέβλεπε τις συντεχνίες, Mackenney (1987: 28).